

Aldona Zakrzewska

"Program wychowawczy
Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół
Katolickich", red. Stanisław
Gancarek, Częstochowa 2000 :
[recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 10/1, 272-274

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

z otwarcia Euro'96 (s. 209). Z Europy Środkowo-Wschodniej znalazły się tylko ekspozycje z Pragi i Moskwy. Każda z przywołanych ekspozycji posiada krótką notę wyjaśniającą. Materiał ten jest jednym z najważniejszych elementów całego przedsięwzięcia proponowanego przez S. Riches w kreśleniu życia i działalności św. Jerzego, a jeszcze bardziej jego kultu. Poszczególne ekspozycje niosą w sobie niepowtarzalne treści, które sumują bogatą tradycję oraz proponują pewne przesłanie etyczno-moralne, religijne, kulturowe, społeczne a nawet polityczne. To są obrazowe zapiski, z zastosowaniem wyrazów czytelnych dla ówczesnych ich odbiorców.

Ulegając pewnym współczesnym tendencjom autorka zdaje się także wskazywać na ideę, iż obraz św. Jerzego może być widziany jako „ikona miłości homoseksualnej” (s. 214- 215). Swoistą ciekawostką jest także stosunkowo szeroka analiza płci smoka – dragona, oczywiście na podstawie analizowanego materiału ikonograficznego.

Prezentowana książka jest ciekawą propozycją pochylenia się historyka sztuki nad św. Jerzym, widzianym – jak to sugeruje podtytuł – jako bohater, męczennik i mit. W tym kontekście można jednak wyrazić nadzieję, iż studium to otworzy dalsze badania tej ciekawej postaci, która odegrała tak znaczącą rolę w dziejach postaw chrześcijańskich.

Ks. Andrzej F. Dziuba

Program wychowawczy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich. Red. Stanisław Gancarka, Częstochowa 2000, ss. 147.

Książka pod redakcją ks. Stanisława Gancarka, powstała w odpowiedzi na potrzebę ostatniej Reformy Szkolnej, w której stosunkowo nowym zadaniem stało się przygotowanie programu wychowawczego, mającego zawierać całościowy opis zadań wychowawczych szkoły. Ukazała się ona w serii: Biblioteka „Niedzieli”, tom 106.

Przedstawiony program opracowany został przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich, które posiada bogate, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu tego rodzaju szkół na różnych poziomach: podstawowym, gimnazjalnym i licealnym. Jak podkreśla w przedmowie Arcybiskup Metropolita Częstochowski kluczowe miejsce zajmuje w nim Ewangelia i oparta na niej katolicka pedagogika, czerpiąca swą inspirację we wskazaniach Soboru Watykańskiego II. Program ten odwołuje się do rzeczywistości postrzeganej oczami wiary, do chrześcijańskiej wizji rzeczywistości świata i człowieka, w której podstawę stanowi najwyższa prawda, że we wszystkim obecny jest Bóg.

Podstawową literaturę pracy stanowią: 1. *Katechizm Kościoła Katolickiego*; 2. pozycje Ruchu Rodzin Nazaretańskich (katolickiego ruchu w Kościele katolickim) – zeszyty z serii *Ku nowej ewangelizacji* oraz zbiór zeszytów pt. *Zawierzyć się Opatrzności Bożej*; 3. dokumenty Kościoła poruszające kwestie wychowania – Soboru Watykańskiego II *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim* oraz Kongregacji do spraw wychowania katolickiego *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*.

Wydawać by się mogło, sugerując się tytułem publikacji i treścią przedmowy, że książka adresowana jest do osób związanych ściśle ze szkolnictwem katolickim. Pokusiłabym się jednak o stwierdzenie, iż ma ona wymiar uniwersalny. Dlatego też przedstawiając jej zawartość skupię się najpierw na zagadnieniach, których przybliżenie może okazać się wartościowe dla każdego, niezależnie od wyznawanego światopoglądu.

Obszerną część pracy poświęcono omówieniu roli środowiska szkolnego, rozpatrywanego jako wspólnota: uczniów, rodziców, nauczycieli, wychowawców i administracji szkolnej. W następujących po sobie kolejno rozdziałach scharakteryzowano poszczególnych członków tej społeczności szkolnej. Na uznanie zasługuje tu podkreślenie czynnego uczestnictwa ucznia w wychowaniu: „nie można wyobrazić sobie prawdziwego wychowania bez decydującego wkładu samego podmiotu wychowania, który działa i reaguje dzięki swej inteligencji, wolności, woli i skomplikowanej sferze emocjonalnej. W konsekwencji proces wychowawczy nie postępuje naprzód, jeżeli uczeń nie podejmuje współdziałania” (s. 23).

Rozdział „Rola rodziców” to doskonały poradnik dla rodziców, którzy jakże często, w obecnej rzeczywistości pogoni za pieniądzem, zapominają o obowiązkach rodzicielskich, w nadmiarze obarczając nimi szkołę. Często też zbyt mocno ingerują w ich życie, uznając dziecko za „swoją własność”. Proponuje się tu „złoty środek” właściwej miłości rodzicielskiej: „Prawdziwa miłość wyraża się w wychodzeniu naprzeciw potrzebom drugiego człowieka, aby dopełnić go w tym, co jest dla niego najcenniejsze. Jest ona pragnieniem, żeby uczynić kochaną osobę w pełni szczęśliwą, a nie – żeby siebie samego uczynić szczęśliwym przy jej pomocy” (s. 35, 36).

Wychowawcom i nauczycielom program przypomina, że godność ucznia wymaga głębokiego szacunku we wzajemnych kontaktach. Czytamy, iż idealnym punktem wyjścia w pracy wychowawczej jest akceptacja słabości swoich i wychowanków; a zgoda na swoje ograniczenia, przejawiająca się w poczuciu humoru to gwarancja demaskowania pozornych wartości, którymi nauczyciel często kieruje się w działalności szkolnej oraz podstawa dostrzeżenia sensu swej pracy. Na uwagę zasługuje tu również podkreślana wielokrotnie sprawa indywidualnego kontaktu z młodym człowiekiem, jako metody wychowawczej, która powinna być podstawą w pracy nauczyciela – wychowawcy.

Wydaje się, że nie przypadkiem członków społeczności szkolnej przedstawiono w następującej kolejności. Najpierw uczniów stanowiących główny podmiot formowania człowieka, następnie rodziców, jako pierwszych wychowawców, a na końcu nauczycieli, którzy wspomagają dzieci w pojmowaniu ich człowieczeństwa.

Kolejne kwestie, które przybliży książka, mające również charakter uniwersalny, dotyczą zajęć pozalekcyjnych, zagadnień wychowania społecznego i patriotycznego. Pozalekcyjne życie szkolne powinno, zdaniem zespołu redagującego program, służyć przede wszystkim życiowej edukacji uczniów. Sprężgnięte jest więc ono również z wychowaniem społecznym i patriotycznym. Wśród elementów składających się na wychowanie społeczne wymienia się tu głównie: 1. okazywanie uznania i szacunku prawowitej władzy o ile troszczy się ona o dobro wspólne społeczności; 2. poczucie i przestrzeganie dobra wspólnego, rozpatrywanego w kontekście wspólnoty ludzkiej i szkol-

nej. Cenną wartością, na którą zwraca się tu uwagę jest patriotyzm, który kształtuje właściwe postawy obywatelskie, a który niestety zanika w świadomości młodych. Patriotyzm, bowiem uczy życia dla ideałów, pomaga przekraczać siebie i zwracać się ku dobru wspólnemu, jakim jest ojczyzna.

Omawiana praca skierowana jest również do wszystkich, którzy pragną pogłębić swe życie wewnętrzne, którzy poszukują sensu życia, jego głębi oraz do tych, którzy w swoim życiu pragną kierować się jakością a nie ilością doznanych „wrażeń” duchowych. Treści te możemy określić jako przewodnik życia wewnętrznego. Dla osób poszukujących Chrystusa szczególnie cenna okazać się może część: wychowanie religijne i życie wewnętrzne. Wskazówki, związane z badaniem swego sumienia, oceną swoich postaw, motywów swojego postępowania i towarzyszących im emocji, jakie rodzą się w sercu człowieka na skutek uczestnictwa w takich a nie innych wydarzeniach, ukierunkowane są głównie na: modlitwie, Eucharystii i spowiedzi.

Zaletą książki jest niewątpliwie katechizmowy układ zapisu treści, co pozwala na sięganie i rozważanie poszczególnych fragmentów, które pomimo tego, że wydobyte z pewnej całości zagadnienia stanowią jednocześnie same w sobie pewną zwartą myśl.

Wydaje się, że pozycja może wzbudzać duże zainteresowanie nie tylko wśród osób związanych z wychowaniem w szkołach katolickich, ale również wszystkich innych placówkach uczestniczących w procesie wychowania oraz tych, którzy poszukują prawdziwej Miłości – Chrystusa. Zastanawiam się więc, czy nie warto byłoby zmienić tytułu, którego aktualne brzmienie może ograniczać krąg odbiorców tylko do szkół katolickich.

Aldona Zakrzewska

Psychospołeczne uwarunkowania zjawisk dewiacyjnych wśród młodzieży w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Red. Henryk Machel, Krzysztof Wszeborowski. Gdańsk 1999, ss. 434.

W społeczeństwie polskim od kilku lat wyraźnie widać przemiany zachodzące w sferach społeczno-ekonomicznych. Wiele z nich ma znamiona rozwiązań pozytywnych służących nowemu porządkowi, ale nie trudno dostrzec również problemy związane z tendencjami negatywnymi, które zachodzą w naszych społecznościach. Znacząco uwidacznia się nasilenie zjawisk patologii życia społecznego. Dotyczą one zarówno dorosłych jak i młodzieży, którzy oczekują nowych perspektyw rozwoju swoich planów życiowych. Publikacja, którą należy zauważyć na rynku wydawniczym związaną z tą problematyką jest z pewnością książka pt. *Psychospołeczne uwarunkowania zjawisk dewiacyjnych wśród młodzieży w okresie transformacji ustrojowej w Polsce* wydanej przez wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1999. Jest to materiał z konferencji, wydany dla upamiętnienia 10 rocznicy śmierci prof. Bolesła-